

НАУКОВА СПІВПРАЦЯ ПРОФЕСОРА МИКОЛИ КРИКУНА З НАУКОВИМ ТОВАРИСТВОМ ІМЕНІ ШЕВЧЕНКА В УКРАЇНІ (1989 – 2013 РР.)

Перші наукові розвідки знаного українського вченого, доктора історичних наук, професора, дійсного члена Наукового товариства імені Шевченка, почесного доктора (*doctor honoris causa*) Люблінського університету імені Марії Кюрі-Склодовської вийшли у світ півстоліття тому – в 1963 р.¹ Вони стали результатом студій аграрних відносин у Подільському воєводстві в першій половині XVIII ст. Нині його творчий доробок сягає понад 200 назв². Порівняно з багатьма сучасними авторами, бібліографія яких налічує до тисячі і більше публікацій, це досить “скромний” результат науково-пошукової роботи. Та, як зауважив один із послідовників і соратників М. Крикуна, доцент Львівського національного університету імені Івана Франка Андрій Заяць, “серед опублікованих праць ученого немає жодної, яку можна було б назвати поверховою чи кон’юктурною”³. Щобільше, значна частина його наукового доробку стала класичним взірцем для нинішнього покоління українських істориків; без використання чи покликання на неї вже неможливо об’єктивно і всебічно висвітлити різні наукові аспекти, вирішити складні дискусійні проблеми з історичного минулого українського народу XV – XVIII ст.⁴.

Особливо плідними для професора М. Крикуна стали останні 25 років життя і діяльності – період горбачовської “гласності” та незалежності України, коли українське суспільство звільнилося від більшовицького політичного й ідеологічного диктату. Сприяло цьому і відновлення Наукового товариства імені Шевченка у Львові⁵ – найдавнішої української наукової установи. Нагадаємо: установчі (відновлювальні) збори Товариства відбулися 21 жовтня 1989 р. у залі засідань Львівської обласної організації Українського товариства охорони пам’яток історії та культури (вул. Коперника, 40 а). Участь у цих зборах узяла 131 особа: 4 академіки, 2 члени-кореспонденти АН УРСР, 29 докторів наук, 47 кандидатів наук, 4 ветерани НТШ (професор Микола Колесса, доктор філологічних наук Степан Щурат, доктор геолого-мінералогічних наук Северин Пастернак, доктор філологічних наук Юліан Редько), представники різних організацій і преси, гості з-за кордону⁶.

Відтак упродовж листопада 1989 – першої половини 1990 років велася робота з розбудови наукових структур відновленого Товариства. Зокрема, 23 лютого 1990 р. на засіданні Президії НТШ у Львові за участю голів Історично-філософської та Мистецтвознавчої секцій було прийнято і зареєстровано 67 членів Історично-філософської секції. Належали вони до п’ятох комісій: Археологічної, Історичної, Допоміжних історичних дисциплін та публікації джерел⁷, Філософської і Правничої⁸. Серед цих членів числився також кандидат історичних наук Микола Крикун – єдиний представник історичного факультету Львівського державного університету ім. І. Франка, який виявив бажання працювати в Історичній комісії⁹.

Щоправда, спершу Микола Григорович мало переймався проблемами співпраці з НТШ у Львові – через завершення докторської дисертації “Адміністративно-територіальний устрій Правобережної України в XV–XVIII ст. (воєводства та повіти)” і підготовку монографічного дослідження “Адміністративно-територіальний устрій Правобережної України в XV–XVIII ст. (Кордони воєводств у світлі джерел)” (К., 1992)¹⁰. Успішний захист дисертації відбувся 29 травня 1992 р., хоча через доволі важку атмосферу на засіданні спеціалізованої вченої ради Інституту історії АН України, спричинену поведінкою її голови Юрія Кондуфора, ця подія закарбувалась у пам’яті здобувача наукового ступеня “як сумне видовище”¹¹. Згодом, у вересні 1992 р., дослідник добровільно відмовився від посади виконувача обов’язків завідувача кафедри історії слов’янських країн¹². На цей “радикальний” крок він зважився задля однієї мети – весь вільний від навчально-педагогічної роботи час присвятити науковим студіям, надолужити те, що не вдалося здійснити за попередні десятиліття.

Виношені задалегідь творчі ідеї, задуми, мрії, плани тощо М. Крикун реалізовував, з одного боку, сумлінно виконуючи свої прямі обов’язки (спершу доцента кафедри історії слов’янських країн, а з 1993 р. як професора), з іншого – налагоджуючи і підтримуючи професійні зв’язки з відомими освітніми і науковими установами та видавничими осередками України і за кордоном. Особливо продуктивною стала для нього творча співпраця з НТШ у Львові, передусім у науково-видавничій та редакторській царині. Задалегідь зазначимо: активну участь у наукових форумах (міжнародних, всеукраїнських і регіональних конференціях, наукових сесіях, які щорічно організовує ця громадська наукова установа) М. Крикун не брав, уважаючи цей вид роботи лише марною тратою дорогоцінного для нього часу. Один із винятків – виступ ученого на тематичному засіданні “Українська історична наука: стан та перспективи розвитку”, що пройшло у Львові за участю багатьох відомих істориків України в межах Міжнародного наукового конгресу “125 років НТШ” (27–30 жовтня 1998 р.)¹³.

Тривала інтенсивна і систематична співпраця з НТШ в Україні увінчалась вагомим науково-видавничим доробком М. Крикуна, який нині налічує 28 назв і за кількістю є одним з найчисленніших серед його членів. Більшість своїх праць історик оприлюднив на шпальтах престижного серійного наукового видання – в “Записках Наукового товариства імені Шевченка”, спорадично у “Віснику НТШ” та деяких наукових збірниках, які вийшли у світ також під егідою цього Товариства.

Уперше М. Крикун “відкрив” для себе видання НТШ у 1993 р. У 225 томі “Записок”, який підготували до друку члени Історично-філософської секції, дослідник опублікував розлогу рецензію на опрацьований археографами, істориками і мовознавцями важливий вид писемних джерел, що стосуються суспільно-правових відносин наприкінці XVI – в першій половині XVII ст. – на книги Київського підкоморського суду¹⁴. Рецензія написана в притаманному для вченого науковому стилі – з глибоким аналізом загального стану публікацій поземельно-межових матеріалів, їх якості і значення для майбутніх історичних досліджень, місця інституту підкоморія як важливої особи в ієрархії державного урядництва XVI – першої третини XIX ст. тощо, а також з належною оцінкою праці упорядників матеріалів та автора передмови Наталії Яковенко. Предметними були і зауваження, уточнення та побажання рецензента стосовно деяких моментів опублікованого археографічного видання. На завершення дослідник висловив упевненість, що ця “публікація відіграє певну роль у розвитку української археографії, спонукає до наступного пошуків корисної справи видання джерел з історії України, в тому числі й інших підкоморських книг, які дійшли до нас”¹⁵.

Для 228 тому “Записок” історик підготував цінне дослідження про земські уряди (*officia terrena*) на українських землях (у Руському, Белзькому, Подільському, Волинському, Брацлавському, Київському і Чернігівському воєводствах) у XV–XVIII ст.¹⁶. Систематизувавши дані багатьох писемних джерел і літератури, автор подав розгорнутий перелік земських урядів, характерний для цих земель, торкнувся функціональних прав та обов’язків урядників, правових засад і порядку обіймання урядів у тогочасній їхній ієрархічній драбині тощо. Зокрема, ідеться про такі уряди: воєвода, каштелян, підкоморій, староста, хорунжий, суддя, стольник, підчаший, підсудок, підстолій, чашник, ловчий, війський, писар, мечник, війський менший і скарбник¹⁷.

Ще в 1993 р. учений підготував до друку інструкцію сеймика Волинського воєводства 1595 р.¹⁸, оригінал якої виявив у колекції Оссолінських у рукописному відділі Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України (нині Львівська національна наукова бібліотека ім. В. Стефаника НАН України) – в одній з одиниць зберігання, яка належить до складу так званого Липовецького архіву. Унікальність цього історичного документа, опублікованого в 1996 р., полягає в тому, що він написаний руською (українською) мовою і цікавий за змістом. Публікацію інструкції мовою оригіналу супроводжує ґрунтовний вступ про діяльність та документацію сеймиків на українських землях в останній третині XVI ст., а завершують її докладні коментарі у формі приміток¹⁹.

У цьому ж виданні міститься рецензія М. Крикуна на дослідження польського історика Яна Столицького, у якому йшлося про долю шляхти Подільського воєводства після укладення 1672 р. Бучацького миру між Османською імперією та Річчю Посполитою²⁰. Віддаючи належне автору монографії за сумлінне опрацювання великого масиву джерел, які зберігаються в архівах і рукописних відділах польських бібліотек, рецензент не безпідставно дорікнув йому за ігнорування документальних матеріалів, наявних у Центральних державних історичних архівах України.

У 233 томі “Записок” за 1997 р. учений опублікував дослідження про діяльність Остапа Гоголя, одного із соратників Богдана Хмельницького, Івана Виговського та Петра Дорошенка, який, обіймаючи посаду полковника (1654 – 1661, 1663 – 1669, 1673 – 1675 рр.), був причетний до багатьох політичних подій на українських землях у третій чверті XVII ст., послідовно відстоював національні устремління українського народу²¹. У статті зазначено ймовірне місце народження полковника, послідовно простежено його ставлення до козацьких гетьманів, Московської держави і Речі Посполитої. Текст студій супроводжують два рукописні документи, серед яких особливою цінністю відзначається Гоголева присяга на вірність королю Янові III Собеському і Речі Посполитій у листопаді 1674 р., позаяк “іншої такої присяги козацького полковника на вірність правителів – королеві, цареві, султанові – досі не знайдено”²².

Повчальним є випадок з виявленням рукопису цієї присяги. У лютому–березні 1995 р. дослідник перебував у науковому відрядженні в Польщі і працював переважно у варшавській Національній бібліотеці, переглядаючи різні мікрофільми, передусім із відзнятими рукописними книгами Бібліотеки Чарторійських. Під час знайомства зі змістом одного з мікрофільмів Микола Григорович пережив казус, про який згадує так: “Проглядаю черговий мікрофільм, починаю куняти, механічно далі прокручуючи мікрофільм; аж ось відкриваю очі й бачу на екрані документ, нагорі котрого написано “Нох”. Одразу подумалось – чи не про О. Гоголя тут ідеться. Виявилось – про нього: документ являє собою чорновий варіант тексту (польською мовою) присяги О. Гоголя,

що її він як подільський полковник приніс під Баром 22 листопада 1674 р. на вірність польському королеві Яну III Собеському”²³.

Козацької тематики М. Крикун торкався на шпальтах “Записок НТШ” ще тричі. Зокрема, у 238 томі цього видання дослідник опублікував статтю про Корсунську козацьку раду, яка відбулася в березні 1669 р. і знаменувала майбутній перехід конфіскованої Петром Дорошенком частини України під протекторат Османської імперії²⁴. Серед використаних автором рукописних документів особливе місце посідають опубліковані у статті анонімний, складений польською мовою, “Меморіал”, у якому йдеться про події під час Ради, та оригінал листа українською мовою П. Дорошенка до великого візира Порти Агмета-паші від 12 березня (за ст. ст.), у якому було повідомлено про щойно проведену в Корсуні Раду та висловлено вдячність за сприяння у прийнятті турецьким султаном під свою “опіку” (протекторат) України²⁵.

У статті “Доля гетьманських інсигній (клейнодів), вивезених Павлом Тетерею до Польщі в 1665 році” йдеться про інсигнії, які 1649 р. Ян Казимир подарував Богдану Хмельницькому на знак визнання його козацьким гетьманом. П. Дорошенкові, як наступнику Павла Тетері, не вдалося отримати ці клейноди, позаяк Річ Посполита зневірилася мати в його особі підвладного гетьмана, і король віддав їх слухняному Михайлові Ханенку, якого частина правобережного козацтва визнала гетьманом²⁶. Як засвідчує викладений у дослідженні фактичний матеріал, М. Ханенко тримав ці клейноди до березня 1674 р. – до козацької Переяславської ради, де він зрікся гетьманства і здав їх у присутності московського посланця та Івана Самойловича, якого тодішня Рада обрала гетьманом Лівобережної та Правобережної України.

Козацької тематики стосується публікація М. Крикуном перепису Подільського козацького полку 1659 року²⁷. До цього джерела львівського дослідника відіслав доктор історичних наук Федір Шевченко в рецензії на його кандидатську дисертацію “Народонаселення Подільського воеводства в XVII–XVIII ст.”, захищену у Львівському університеті 20 грудня 1965 р. Учений познайомився з ним аж у 1994 р. завдяки мікрофільму, надісланому з Російського державного архіву давніх актів. Унікальність документа полягає в тому, що це єдиний полковий перепис, який повністю зберігся за 1659 р.; аналогічні переписи інших козацьких полків не вціліли. Склали його з нагоди присяги полку на вірність московському цареві згідно з рішенням Переяславської ради, яка відбулася в жовтні 1659 р. Того ж 1994 р. на його основі Микола Григорович підготував публікацію з ґрунтовною передмовою і примітками, а відтак відіслав до редакції “Українського археографічного щорічника” – друкованого органу Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України. Однак у редакції зазначеного часопису матеріал пролежав аж п’ять років і надії на його вихід у світ майже не було. Дослідника “виручив” Олег Купчинський – тогочасний Учений секретар НТШ в Україні, який включив працю до 240 тому “Записок”²⁸. У ній з’ясовано сотенну структуру Подільського полку, кількість козацького і некозацького населення, терени його проживання, поширення типових українських антропонімів і т. ін.

Подібною була історія виходу у світ іншої відомої статті М. Крикуна – “Реєстри димів Правобережної України останньої чверті XVIII століття”²⁹. Це дослідження вчений підготував до друку ще в 1976 р., але понад два десятиліття ніяк не міг його оприлюднити: в радянський період через занадто великий обсяг, у перші роки незалежності України – з інших різних причин. Принаймні декілька років стаття пролежала в редакції вже згаданого “Українського археографічного щорічника”³⁰. І тоді автору знову допоміг О. Купчинський – опублікував її в 238 томі “Записок НТШ”.

Побіжно зазначимо, що студії подимних реєстрів загалом і Правобережної України зокрема, інших джерел демографічного змісту дозволили М. Крикуну визначити “коефіцієнт “диму” – житлового будинку (чи господарства), оцінка заселеності якого стала головним інструментом “для встановлення кількості населення”³¹. Для цього докладно і всебічно аналізувалися різні види документів, зокрема й у формі багатьох спеціальних таблиць.

Водночас професора М. Крикуна цікавила кількість і соціальна структура населення українських воєводств у складі Речі Посполитої, що змушувало його, з одного боку, ґрунтовно засвоювати ази історичної топографії, а з іншого – скрупульозно збирати і студіювати якомога ширше коло різних видів писемних джерел. Тривала праця на цьому поприщі увінчалася виходом у світ двох масштабних досліджень (вони радше нагадують міні-монографії), які спершу були опубліковані також у “Записках НТШ”. Йдеться про реєстри поселень Подільського³² і Брацлавського³³ воєводств першої половини XVII ст. Як слушно зауважив один із знавців творчого доробку вченого, його учень і послідовник доцент Олексій Вінниченко, “формуючи переліки поселень, історик (М. Крикун. – М. Г.) з’ясовував час їх появи або зникнення і фіксував у хронологічній послідовності всі джерельні згадки про них, розглядав топоніміку і відслідковував зміни варіантів їх назв, встановлював власницьку належність (шляхетські, королівські, церковні, магістратські), статус (міста, містечка, села, селища, слободи, урочища), локалізацію (за тогочасним і сучасним адміністративним поділами)”³⁴.

Зацікавлення становлять й інші наукові розвідки М. Крикуна, оприлюдненні на шпальтах “Записок”. В одній із них ідеться про історію відстоювання землевласницьких інтересів першою (воєвода) і третьою (підкоморій) особами в урядовій (посадовій) ієрархії Брацлавського воєводства наприкінці XVI – на початку XVII ст.³⁵.

На увагу заслуговує і вивчення розмежування володінь Речі Посполитої та Османської імперії в 1703 р.³⁶. Крім докладного аналізу пов’язаних з цією датою подій, відповідне дослідження увінчують два автентичні документи – розмежувальні акти 1703 р., опубліковані мовою оригіналу (латинською і турецькою) та перекладені по-українськи.

На основі магістратських книг подільського містечка Сатанова вчений з’ясував видову структуру кримінальних злочинів і перебіг судового їх розгляду у XVIII ст. Автор виявив, що серед тогочасних злочинів найпоширенішими були крадіжки, заповідання тілесних ушкоджень під час сутичок та перелюбство, а засобами покарання – привселюдне побиття батогами, різками і посторонками; спорадично звинувачених “випробовували” тортурами, інколи їх страчували мечем та на шибениці³⁷.

На особливу увагу заслуговують публікації документів. Про деякі з них уже була мова. Серед інших чільне місце посідає “Офірний реєстр Брацлавського воєводства 1789 року”³⁸ – списки шляхетських і духовних маєтків, які були складені за постановою (конституцією) сейму Речі Посполитої від 6 квітня 1789 р. із метою збору податків від річних “сталих і певних” доходів задля утримування новоствореного 100-тисячного війська. Офірна документація Брацлавського воєводства (вступ до протоколу і витяги з протоколів офірної комісії), виявлена Миколою Григоровичем у Державному архіві Вінницької області, дає уявлення про те, як складався реєстр та яким є зміст витягів з протоколів повітових комісій. Знайомство з нею полегшує ґрунтовна вступна стаття, в якій ідеться про історію складання і специфіку офірних реєстрів, принципи формування і діяльність повітових комісій, обов’язки їх членів, визначення, розмір і час сплати

пожертв (офір) та ін. Окремо автор торкнувся середньорічних доходів, які належало сплатити за реєстром 1789 р. 74 містам і 382 селам Брацлавського воєводства.

У рукописних книгах Бібліотеки Чарторийських у Кракові вчений виявив досі невідомі два універсали Богдана Хмельницького (відповідно від 14 (24) листопада 1649 р. і 18 (28) серпня 1654 р.) й один універсал Івана Виговського (від 8 (18) листопада 1658 р.) та оприлюднив їх у “Записках”³⁹.

На сторінках цього серійного видання М. Крикун спорадично оцінював наукові здобутки інших істориків, передусім із царини його особистих дослідницьких зацікавлень. Зокрема, у рубриці “Критика й бібліографія” 251 тому “Записок” було опубліковано масштабну за обсягом і ґрунтовну за змістом рецензію на фундаментальну джерелознавчу працю професора Варшавського університету Даріуша Колодзейчика про дефтер муфассал (докладний перепис) 1681 р. Кам’янецького еялета (провінції)⁴⁰. Цінність цього масового турецького джерела полягає в тому, що на його основі можна вивчати соціально-економічні й частково політичні відносини в Османській імперії. У XVII ст. “справжні” чи нові дефтери склалися переважно в нових, завойованих Портою, землях. До них належать і дефтери Кам’янецького еялату, який існував у 1672–1699 роках на території Подільського воєводства, що нею Річ Посполита змушена була поступитися Османській імперії за Бучацьким мирним договором 1672 р. До речі, Д. Колодзейчик переклав з турецької мови на англійську, з якої потім львівський дослідник зробив український переклад, османський варіант розмежувального акту, укладеного між Річчю Посполитою і Портою в 1703 р.⁴¹

Серед нових наукових видань його увагу привернули також монографічні праці одеського тюрколога Олександра Середи⁴² та польського історика і дипломата Генріка Літвіна⁴³.

Загалом за період діяльності відновленого в Україні Товариства у світ вийшло 45 томів “Записок НТШ” (т. 221-265). Статті, матеріали і рецензії (всього 20 назв) професора Микола Крикуна містяться в 11 томах, з них у семи томах (225, 228, 233, 238, 243, 251, 265) Історично-філософської секції та в чотирьох томах (331, 240, 252, 260) Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін.

Три дописи Микола Григорович підготував для “Вісника НТШ”. У співавторстві з академіками Ярославом Ісаєвичем та Остапом Парасюком тут був оприлюднений стислий біографічний нарис про дійсного члена НТШ, талановитого математика і педагога Василя Стасюка (1887 – 1960)⁴⁴, у якого всі троє навчалися математики в школі. На сторінках цього ж часопису знайшли місце і деякі рецензії вченого. Спершу його увагу привернуло монографічне дослідження доктора історичних наук Вадима Ададурава⁴⁵, а відтак він торкнувся збірника, який містить ретельно відібрану упорядниками Віктором Страшком і Лідією Сухих ґрунтовну інформацію про джерела, що стосуються Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького у воєводствах Правобережної України⁴⁶.

Львівський професор причетний до підготовки і виходу у світ масштабного двотомного збірника наукових праць “До джерел” на пошану Вченому секретарю, нині Голові Товариства Олегові Купчинському – як автор однієї зі статей, упорядник та член редакційної колегії. У його джерелознавчій статті йдеться про історію написання і характер тритомної рукописної праці польського хроніста Шимона Єжи Цереновича “Płac prawnych prac” (“Поле правових праць”), яка є важливим джерелом для пізнання Поділля першої половини XVIII ст., частково – XVI – XVII ст.⁴⁷. О. Вінниченко вважає

її класичним зразком джерелознавчих студій, у яких “учений [...] конструює вже не історію крізь призму джерел, а історію самих джерел”⁴⁸.

Під егідою НТШ в Україні у світ вийшов збірник наукових праць і матеріалів М. Крикуна “Подільське воєводство у XV – XVIII століттях”⁴⁹, який дослідник присвятив пам’яті свого наставника – професора Дмитра Похилевича. Із 17 розвідок, з яких складається видання, три вперше були оприлюднені на шпальтах саме “Записок НТШ” і щойно згаданого двотомника “До джерел”: джерелознавче дослідження про Шимона Єжи Цереновича і його рукописний твір “Plac prawnych grac” (с. 449-488), унікальний документальний матеріал про кількість і структуру поселень Подільського воєводства в першій половині XVII ст. (с. 155-330) та докладний аналіз джерелознавчої праці Д. Колодзейчика на дефтер муфассал 1681 р. Кам’янецького еялета (с. 603-619).

Уперше опубліковані в “Записках” статті і матеріали посіли чільне місце в інших збірниках наукових праць М. Крикуна. Зокрема, вони займають понад третину книжки “Між війною і радою...” (4 назви з 11)⁵⁰, третю частину збірника “Воєводства Правобережної України у XVI – XVIII століттях” (7 назв із 21)⁵¹ і шосту частину збірника “Брацлавське воєводство у XVI – XVIII століттях” (2 назви з 12)⁵². Як уже знаємо, інколи автор писав ці дослідження упродовж десятків років “і настільки ретельно, що годі шукати (в них. – М. Г.) якихось неточностей”⁵³.

У 2008 р. серію “Історичні джерела”, яку видає НТШ в Україні, поповнив унікальний том документів з історії Брацлавського воєводства 1566 – 1606 років, підготовлений до друку Миколою Крикуном спільно з Олексієм Піддубняком⁵⁴. Основу видання становлять 496 документів і актів, із яких лише 41 публікувалися раніше, а решта була виявлена М. Крикуном в архівних збірках Львова, Києва, Москви, Варшави, Кракова, Бидгощі. Приблизно половина документів походить із приватного архіву родини брацлавського підкоморія Лаврина Пісочинського (1550-ті – 1606 рр.), що зберігається у відділі рукописів Львівської національної наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України. 437 документів написані діловодною руською (українською) мовою, 54 – польською (здебільшого це переклади з руської мови). З діяльністю канцелярій гродського і земського судів Брацлавського воєводства пов’язано 210 документів, канцелярії Руської (Волинської) метрики – 147. Збірник документів відкриває ґрунтовне, фактично монографічне дослідження М. Крикуна “Брацлавське воєводство впродовж своїх перших сорока років”, в якому автор торкається адміністративно-територіального устрою воєводства, правової системи, інституцій шляхетського самоврядування тощо. Йдеться тут і про історію воєводства впродовж перших сорока років його існування, родовід Пісочинських, соціальне і майнове становище його членів і т. ін. Працю доповнює багатий науково-довідковий апарат: словник застарілих слів, значень та юридичних термінів, іменний і географічний покажчики. Словом, як уважають рецензенти, дослідники Брацлавщини отримали у своє розпорядження масив джерельної інформації, “здатний кардинально скоригувати усталені в історіографії погляди і постулати”⁵⁵.

У видавництві НТШ окремою книжкою вийшов інвентар Меджибізької волості 1717 р.⁵⁶, який М. Крикун виявив серед рукописів Бібліотеки Чарторийських у Кракові ще на початку 60-х років минулого століття⁵⁷. Інвентар є дуже цінним джерелом для дослідження процесів, що відбувалися в Подільському воєводстві після повернення цього комплексу Османською імперією Речі Посполитій у 1699 р. Джерело містить рідкісні відомості про меджибізький замок, топографію міст, особливо ж – про

колонізацію волості, етнічний склад населення, повинності міщан і селян. Іменний покажчик характеризує склад української, єврейської та польської людності.

Професор залучався також до підготовки енциклопедії Наукового товариства ім. Шевченка. Зокрема, у 2012 р. вийшов перший том цього науково-довідкового видання, в якому поміщена його стаття про Барську конфедерацію 1768 – 1772 років⁵⁸. Він також активно займався редакторською роботою (був членом редакційної колегії 251, 256, 260, 264 і 265 томів “Записок НТШ” та двотомного збірника праць “До джерел”).

Загалом для досліджень М. Крикуна притаманні введення в науковий обіг великої кількості нового джерельного матеріалу та якість його наукового аналізу. Високих археографічних вимог опрацювання і використання документів учений дотримувався з перших днів своєї наукової роботи, тобто зі 60-х років ХХ ст. Відтак постійно підвищував їх і посилював, довівши майже до рівня канонічного стандарту. Принаймні значна частина медієвістів та археографів незалежної України сприймає ці вимоги як неписане правило, що також є дуже важливим підсумком довголітньої праці М. Крикуна на науковій ниві. “Йдеться, зокрема, про якомога точну, у повній відповідності з оригіналом передачу тексту документа – мовою оригіналу (староукраїнською, ставропольською, латинською, турецькою тощо) із врахуванням усіх особливостей написання (таких, як скорочення чи тогочасна орфографія), про укладення розлогіх заголовків, у яких чітко й лаконічно переказувався зміст документа, та докладних легенд, а також про підготовку змістовного вступу, в якому реконструювалися обставини появи документа та давалася оцінка його джерельної вартості, та коментарів і пояснень стосовно згаданих у тексті джерел подій, понять, осіб, населених пунктів, географічних і топографічних об’єктів, інших документів тощо”⁵⁹.

Вражає послужний список архівних установ і наукових бібліотек, фондові матеріали яких учений залучив для розв’язання різних дослідницьких проблем, що стосуються історичного минулого українського народу Пізнього Середньовіччя та Ранньомодерного періоду: Російський державний архів давніх актів (Москва), Російський державний історичний архів (Санкт-Петербург), Російський державний військово-історичний архів (Москва), Архів зовнішньої політики Російської Федерації (Москва), Російський державний архів воєнно-морського флоту (Санкт-Петербург), Національний історичний архів Білорусі (Мінськ), Державний історичний архів Литви (Вільнюс), Центральний державний історичний архів України у Києві, Центральний державний історичний архів України у Львові, Державний архів міста Києва, Державний архів Вінницької області, Державний архів Житомирської області, Державний архів Львівської області, Головний архів давніх актів у Варшаві, Державний воєводський архів у Гданську, Державний воєводський архів у Кракові, Державний воєводський архів у Любліні, Інститут рукописів Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського НАН України (Київ), відділи рукописів Львівської національної наукової бібліотеки імені В. Стефаніка НАН України, Наукової бібліотеки Львівського національного університету імені Івана Франка, Національного музею у Львові ім. Андрея Шептицького, Національної бібліотеки у Варшаві, Бібліотеки Національного інституту ім. Оссолінських у Вроцлаві, Бібліотеки Чарторийських у Кракові, Воєводської і міської бібліотеки ім. Вітольда Белзи в Бидгощі (Польща), Бібліотеки Рачинських у Познані, Бібліотеки Польської академії наук у Курніку, Бібліотеки Польської академії мистецтв і Польської академії наук у Кракові, Російської національної бібліотеки (Санкт-Петербург)⁶⁰. У деяких із цих установ учений провів місяці і навіть (без перебільшення) роки. Зокрема, польські

архіви і наукові бібліотеки він спеціально відвідав півтора десятка разів: у 1962 (лютий – березень), 1967, 1972 (листопад–грудень), 1976, 1980 (жовтень–листопад), 1988, 1995, 1997, 1998, 2000, 2001, 2005, 2007, 2010, 2013 роках. Сім разів дослідник навідувався до російських архівних установ та рукописних відділів наукових бібліотек – у 1968, 1969 (літо), 1974, 1978, 1986, 1993 (червень), 1996 (березень–квітень) роках⁶¹. Словом, його діяльність як археографа цілком заслуговує на окрему розмову.

Крім науково-видавничої співпраці М. Крикуна з НТШ в Україні, можна виділити й інші її види. Щоправда, вони більше стосуються зворотного зв'язку – Товариства з істориком. Зокрема, сумлінної і самовідданої праці вченого двічі (з нагоди 75- та 80-річчя з дня народження) торкався А. Заяць на шпальтах часопису “Вісник НТШ”⁶². Тут же знайшли місце рецензії та відгуки на деяку наукову продукцію Миколи Григоровича. Зокрема, Юрій Зазуляк проаналізував посмертне видання історичних нарисів професора В. Інкіна, яке упорядкував і підготував до друку саме М. Крикун⁶³. П. Кулаковський стисло охарактеризував згадане раніше джерелознавче видання “Документи Брацлавського воєводства 1566 – 1606 років”⁶⁴, а кандидат історичних наук Оксана Вінниченко – збірник його наукових статей і матеріалів “Подільське воєводство у XV – XVIII століттях”⁶⁵. А. Заяць проаналізував характер і зміст іншого збірника наукових студій та матеріалів вченого – про воєводства Правобережної України в XVI – XVIII ст.⁶⁶.

23 листопада 2002 р. професора Миколу Крикуна за рекомендацією Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін було обрано дійсним членом НТШ в Україні⁶⁷.

Учений поки що єдиний серед представників історичного факультету Франкового університету удостоєний ювілейним збірником (до 80-річчя з дня народження) наукових праць із промовистою назвою “Крізь століття”⁶⁸. Це визнання його творчих здобутків на ниві української історичної науки загалом і плідної співпраці з НТШ в Україні зокрема. До збірника увійшли 35 досліджень 36 істориків України (Львова, Києва, Дрогобича, Кременця, Луцька, Одеси, Острога), Польщі, Росії та Білорусі: Гжегожа Явора, Андрія Заяця, Божени Новак, Володимира Собчука, Володимира Поліщука, Леоніда Тимошенка, Генрика Гмітерека, Сергія Горіна, Леонтія Войтовича, Ришарда Щигеля, Міхаїла Дмитрієва, Наталії Старченко, Мирона Капралія, Наталії Яковенко, Ігоря Сkochиляса, Леоніда Зашкільняка та ін. Історичний доробок Ювіляра охарактеризував у ньому О. Вінниченко⁶⁹. Він також склав бібліографію його праць за 2002 – 2012 роки⁷⁰.

Нарешті, у 2013 р. учений був відзначений пам'ятною медаллю “140 років НТШ”⁷¹.

Отже, життя і діяльність професора Миколи Крикуна повчальні хоча б із того погляду, що засвідчують: загальне визнання і заслужена шана серед науковців України та поза її межами є результатом тривалої кропіткої повсякденної праці, сумлінного ставлення до своїх обов'язків, жертвовності задля досягнення поставленої мети, справжньої, а не показної, любові до свого народу, його історії, культури, традицій тощо.

¹ Вінниченко О. Бібліографія праць професора Миколи Крикуна // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2002. – Вип. 37. – Ч. 1. – С. 57.

² Вінниченко О. Бібліографія праць Миколи Крикуна за 2002 – 2012 роки // Крізь століття. Студії на пошану Миколи Крикуна з нагоди 80-річчя. – Львів, 2012. – С. 32.

³ Заяць А. Микола Крикун // Вісник НТШ: Інформаційне видання Світової ради Наукових товариств ім. Шевченка (далі – Вісник НТШ). – Львів, 2012. – Число 47 (Весна–літо). – С. 57.

⁴ Вінниченко О. Історичні студії Миколи Крикуна... – С. 7.

⁵ Із 1997 р. – Наукове товариство імені Шевченка в Україні (Пор.: [Б. а.]. Головна проблема виживання Товариства / [Б. а.] // Вісник НТШ. Міжнародне Видання Наукового Товариства ім. Шевченка у Львові. – Львів, 1993. – Число 5 (Весна). С. 1; [Б. а.]. Загальні звітні-виборні збори НТШ у Львові / [Б. а.] // Вісник НТШ. – Львів, 1997. – Число 16 – 17 (Весна – літо). – С. 6; [Б. а.]. Підсумок року: Х загальні звітні збори у Львові / [Б. а.] // Вісник НТШ. – Львів, 1998. – Число 19–20 (Осінь). – С. 16). У 1996 – 1997 роках виникла переважна більшість осередків НТШ в Україні (Купчинський О. Передмова // Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія. – Київ-Львів-Тернопіль, 2012. – Т. 1 (А – Бібл). – С. 23).

⁶ Хроніка Наукового товариства імені Т. Шевченка: Роки 1989 – 1990 / [ред. і укл. О. Романів]. – Львів, 1993. – Ч. 82. – С. 16, 17, 19-20.

⁷ Із 1995 р. Комісія спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін (Пор.: П'ята наукова сесія: “Наукове товариство ім. Т. Шевченка і проблеми національної науки”. Львів, 2 – 26 березня 1994 р.: Програма. – Львів, 1994. – С. 11; Шоста наукова сесія Наукового товариства ім. Шевченка. Львів, 1 – 25 березня 1995 р.: Програма. – Львів, 1995. – С. 2, 9).

⁸ Хроніка Наукового товариства імені Т. Шевченка... – Ч. 82. – С. 81, 82.

⁹ Там само. – С. 52.

¹⁰ Зашкільняк Л. Штрихи до портрета історика // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2002. – Вип. 37. – Ч. 1. – С. 22.

¹¹ Крикун М. Мої наукові пошуки // Вісник Львівського університету. Серія історична. – Львів, 2002. – Вип. 37. – Ч. 1. – С. 48.

¹² Зашкільняк Л. Штрихи до портрета історика... – С. 23; Крикун М. Мої наукові пошуки... – С. 49.

¹³ Міжнародний Науковий Конгрес “125 років НТШ”. Львів, 27 – 30 жовтня 1998 р.: Програма. – Львів, 1998. – С. 12.

¹⁴ Крикун М. Книга Київського підкоморського суду (1584 – 1644) / Підгот. до вид. Г. В. Боряк, Т. Ю. Гирич, Л. З. Гісцова та ін. Передм. В. В. Німчук, Н. М. Яковенко. – К., 1991. – 339 с. // Записки Наукового товариства ім. Шевченка (далі – Записки НТШ). – Львів, 1993. – Т. ССXXXV: Праці історично-філософської секції. – С. 452-458.

¹⁵ Там само. – С. 457-458.

¹⁶ Крикун М. Земські уряди на українських землях у XVI – XVIII століттях // Записки НТШ. – Львів, 1994. – Т. ССXXVIII: Праці Історично-філософської секції. – С. 65-122.

¹⁷ Там само. – С. 90, 95.

¹⁸ Крикун М. Мої наукові пошуки... – С. 50.

¹⁹ Крикун М. Інструкція сеймику Волинського воєводства 1595 року. Додаток: [текст одного документа] // Записки НТШ. – Львів, 1996. – Т. ССXXXI: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – С. 415-436.

²⁰ Крикун М. Jarosław Stolicki. Egzultanci podolscy (1672 – 1699): znaczenie uchodźców z Podola w życiu politycznym Rzeczypospolitej. – Kraków: Nakładem Uniwersytetu Jagiellońskiego, 1994. – 157 s. // Записки НТШ. – Т. ССXXXI. – С. 594-598.

²¹ Крикун М. З історії української козацької старшини другої половини XVII століття. Полковник Остап Гоголь // Записки НТШ. – Львів, 1997. – Т. ССXXXIII: Праці Історично-філософської секції. – С. 398–441. На увагу заслуговує також його стаття “Остап Гоголь – гетьман козацтва Правобережної України” (Україна модерна. – Львів, 1999. – Вип. 2-3. – С. 37-58).

²² Крикун М. Передмова // Крикун М. Між війною і радою. Козацтво Правобережної України в другій половині XVII – на початку XVIII століття. Статті і матеріяли. – К., 2006. – С. 9.

²³ Крикун М. Мої наукові пошуки... – С. 51.

²⁴ Крикун М. Корсунська козацька рада 1669 року. Додаток: [тексти трьох документів] // Записки НТШ. – Львів, 1999. – Т. ССXXXVIII: Праці Історично-філософської секції. – С. 117-148.

²⁵ Крикун М. Мої наукові пошуки... – С. 54.

²⁶ Крикун М. Доля гетьманських інсигній (клейнодів), вивезених Павлом Тетерею до Польщі в 1665 році // Записки НТШ. – Львів, 2000. – Т. ССXL: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – С. 133-157.

²⁷ Крикун М. Перепис Подільського козацького полку 1659 року. Додаток: [текст перепису] // Записки НТШ. – Т. ССXL. – С. 503-529

²⁸ Крикун М. Мої наукові пошуки... – С. 51; Його ж. Передмова... – С. 8.

²⁹ Крикун М. Реєстри димів Правобережної України останньої чверти XVIII століття // Записки НТШ. – Т. ССXXXVIII. – С. 515-553. До речі, крім цієї статті доцільно згадати і дві інші його статті про реєстри димів: Крикун М. Подимні реєстри XVII ст. як джерело // Третя Республіканська наукова конференція з архівознавства та інших спеціальних історичних дисциплін. Друга секція: Спеціальні історичні дисципліни. – К., 1968. – С. 69-98; Його ж. Подимні реєстри першої і початку другої половини XVIII ст. // Історичні джерела та їх використання. – К., 1972. – Вип. 7. – С. 69-79.

³⁰ Крикун М. Мої наукові пошуки... – С. 42.

³¹ Вінниченко О. Історичні студії Миколи Крикуна... – С. 10.

³² Крикун М. Кількість і структура поселень Подільського воєводства в першій половині XVII століття // Записки НТШ. – Львів, 2002. – Т. ССXLIII: Праці Історично-філософської секції. – С. 374-521.

³³ Крикун М. Кількість і структура поселень Брацлавського воєводства в першій половині XVII століття // Записки НТШ. – Львів, 2006. – Т. ССLII: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – С. 556-647.

³⁴ Вінниченко О. Історичні студії Миколи Крикуна... – С. 11.

³⁵ Крикун М. Маєтковий конфлікт у Брацлавському воєводстві кінця XVI – початку XVII століть: підкоморій проти воєводи // Записки НТШ. – Львів, 2006. – Т. ССLI: Праці Історично-філософської секції. – С. 23-48.

³⁶ Крикун М. Розмежування володінь Речі Посполитої та Османської імперії 1703 року // Записки НТШ. – Львів, 2010. – Т. ССLX: Праці Комісії спеціальних (допоміжних) історичних дисциплін. – Кн. 2. – С. 54-88.

³⁷ Крикун М. Декрети у кримінальних справах магістратського суду містечка Сатанова у XVIII столітті // Записки НТШ. – Львів, 2013. – Т. ССLXV: Праці Історично-філософської секції. – С. 30-53.

³⁸ Крикун М. Офірний реєстр Брацлавського воєводства 1789 року. Додаток: [тексти двох документів] // Записки НТШ. – Т. ССLX. – Кн. 2. – С. 351-400.

³⁹ Крикун М. Ще один невідомий універсал Богдана Хмельницького. Додаток: [текст одного документа] // Записки НТШ. – Т. ССLII. – С. 540-545; Його ж. Невідомі універсали Богдана Хмельницького та Івана Виговського. Додаток: [тексти двох документів] // Записки НТШ. – Т. ССLX. – Кн. 2. – С. 338-340.

⁴⁰ Крикун М. Dariusz Kołodziejczyk. The Ottoman Survey Register of Podolia (ca. 1681). Defter-i Mufassal-i Eyalet-i Kamaniçe. – Kyiv-Cambridge, Mass.: Harvard Ukrainian Institute; Institute of Oriental Studies, National Academy of Sciences of Ukraine, 2004. – Part 1: Text, Translation, and

Commentary. – I–XVIII + 672 p. + 6 Maps; Part 2: Facsimile. I–IV + 362 p. (Studies in Ottoman Documents Pertaining to Ukraine and the Black Sea Countries. – Vol. 3). // Записки НТШ. – Т. CCLI. – С. 648-659.

⁴¹ Крикун М. Розмежування володінь Речі Посполитої та Османської імперії 1703 року... – С. 73.

⁴² Крикун М. Серета. Силистренско-Очаковскія еялет през XVIII – нач. XIX в.: Административно-територіально устройство, селища и население в Северозападного Причерноморие. – София, 2008. – 262 с. // Записки НТШ. – Т. CCLX. – Кн. 2. – С. 480-483.

⁴³ Крикун М. Henryk Litwin. Równi do równych: Kijowska reprezentacja sejmowa. 1569 – 1648. – Warszawa: DiG, 2009. – 195 s. // Записки НТШ. – Т. CCLX. – Кн. 2. – С. 483-486. До слова: О. Серета допоміг М. Крикуну звірити текст розмежувального акту 1703 р на турецькій мові з оригіналом (Крикун М. Розмежування володінь Речі Посполитої та Османської імперії 1703 року. – С. 73).

⁴⁴ Ісаєвич Я. Василь Стасюк – математик і педагог (до 115-х роковин від дня народження) // Вісник НТШ. – Львів, 2002. – Число 28 (Зима). – С. 19-20.

⁴⁵ Крикун М. Вадим Ададуrow. “Наполеоніда” на Сході Європи: Уявлення, проекти та діяльність уряду Франції щодо південно-західних окраїн Російської імперії на початку XIX століття. – Львів, 2007. – 560 с. // Вісник НТШ. – Львів, 2008. – Число 39 (Зима-весна). – С. 48-50.

⁴⁶ Крикун М. Національно-визвольна війна в Україні. 1648 – 1657: Збірник за документами актових книг. – К., 2008. – 1012 с. // Вісник НТШ. – Львів, 2010. – Число 43 (Весна-літо). – С. 69-70.

⁴⁷ Крикун М. Шимон Єжи Церенович і його книга “Плас prawnych prac” // До джерел. Збірник наукових праць на пошану Олега Купчинського з нагоди його 70-річчя. – Київ-Львів, 2004. – Т. II. – С. 377-406.

⁴⁸ Вінниченко О. Історичні студії Миколи Крикуна... – С. 16-17.

⁴⁹ Крикун М. Подільське воєводство у XV – XVIII століттях: Статті і матеріали. – Львів, 2011. – 733 с., іл., карти. – (Українознавча наукова бібліотека НТШ. – Число 30).

⁵⁰ Крикун М. З історії української козацької старшини другої половини XVII століття. Полковник Остап Гоголь // Крикун М. Між війною і радою... – С. 13-65; Його ж. Перепис Подільського козацького полку 1659 року // Там само. – С. 67-97; Його ж. Доля гетьманських інсигній (клейнодів), вивезених Павлом Тетерею до Польщі 1665 року // Там само. – С. 175-203; Його ж. Корсунська козацька рада 1669 року // Там само. – С. 249-282.

⁵¹ Крикун М. Інструкція сеймика Волинського воєводства 1595 року // Крикун М. Воєводства Правобережної України у XVI – XVIII століттях. Статті і матеріали. – Львів, 2012. – С. 189-222; Його ж. Ще один невідомий універсал Богдана Хмельницького // Там само. – С. 262-270; Його ж. Невідомі універсали Богдана Хмельницького та Івана Виговського // Там само. – С. 271-273; Його ж. Розмежування володінь Речі Посполитої та Османської імперії 1703 року // Там само. – С. 284-335; Його ж. Реєстри димів Правобережної України останньої чверті XVIII століття // Там само. – С. 410-456; Його ж. Офірний реєстр Брацлавського воєводства 1789 року // Там само. – С. 471-552; Його ж. Земські уряди на українських землях у XV – XVIII століттях // Там само. – С. 589-664.

⁵² Крикун М. Маєтковий конфлікт у Брацлавському воєводстві кінця XVI – початку XVII століття: підкоморій проти воєводи / Крикун М. Брацлавське воєводство у XVI – XVIII століттях. Статті і матеріали. – Львів: Вид-во Католицького університету, 2008. – С. 121-155; Його ж. Кількість і структура поселень Брацлавського воєводства в першій половині XVII століття // Там само. – С. 187-301.

⁵³ Кулаковський П. Микола Крикун. Подільське воєводство у XV–XVIII століттях: Статті і матеріали. Львів: Наукове товариство імені Шевченка, 2011. 733 с. // Український гуманітарний огляд. – К., 2012. – Вип. 16-17. – С. 285.

⁵⁴ Документи Брацлавського воєводства 1566 – 1606 років / [упор. Микола Крикун, Олексій Піддубняк; вступ Миколи Крикуна; покажчики Олексій Вінниченко, Микола Крикун; відпов. ред. Олег Купчинський]. – Львів, 2008. – 1220 с. (НТШ. Серія “Історичні джерела”. – Т. 8).

⁵⁵ Кулаковський П. Документи Брацлавського воєводства 1566 – 1606 років / Упор.: Микола Крикун, Олексій Піддубняк; вступ Микола Крикун; покажчики Олексій Вінниченко, Микола Крикун; відпов. ред. Олег Купчинський (НТШ: серія “Історичні джерела”. – Т. 8). – Львів, 2008. – 1220 с. // Вісник НТШ. – Львів, 2009. – Число 41 (Весна–літо). – С. 58.

⁵⁶ Інвентар Меджибізької волості 1777 року / [видання підготував Микола Крикун]. – Львів, 2009. – 191 с.

⁵⁷ Крикун М. Мої наукові пошуки... – С. 40.

⁵⁸ Крикун М. Барська конфедерація // Наукове товариство імені Шевченка. Енциклопедія. – Київ–Львів–Тернопіль, 2012. – Т. 1 (А–Бібл). – С. 476-481.

⁵⁹ Вінниченко О. Історичні студії Миколи Крикуна... – С. 17.

⁶⁰ Підраховано за: Крикун М. Мої наукові пошуки... – С. 36-55; Його ж. Мої історичні студії // Mykola Grygorowycz Krykun Doctor Honoris Causa Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. – Lublin: Wyd-wo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, 2012. – S. 18. Відомості про деякі архівні установи і наукові бібліотеки зафіксовані від М. Крикуна в усній формі та опрацювавши інші його праці.

⁶¹ Крикун М. Мої наукові пошуки... – С. 42, 43, 47, 50, 52 та ін.

⁶² Заяць А. Микола Крикун // Вісник НТШ. – Львів, 2007. – Число 38 (Осінь–зима). – С. 46-47; Його ж. Микола Крикун // Вісник НТШ. – Число 47 (Весна–літо). – С. 56-57.

⁶³ Зазуляк Ю. Василь Інкін. Сільське суспільство Галицького Прикарпаття у XVI – XVIII століттях: Історичні нариси / Упорядкування та наукова редакція Миколи Крикуна. – Львів, 2004. – I–XX + 1–420 + XXI–СІІ с. // Записки НТШ. – Т. ССІ. – С. 659-662.

⁶⁴ Кулаковський П. Документи Брацлавського воєводства 1566 – 1606 років. – С. 56-58.

⁶⁵ Вінниченко О. Микола Крикун. Подільське воєводство у XV–XVIII століттях: Статті і матеріали. – Львів, 2011. – 733 с., іл., карти. (Українознавча наукова бібліотека НТШ. Ч. 30) // Вісник НТШ. – Львів, 2011. – Число 46 (Осінь–зима). – С. 74-75.

⁶⁶ Заяць А. Микола Крикун. Воєводства Правобережної України у XVI – XVIII століттях: Статті і матеріали. – Львів, 2012. – 702 с. // Вісник НТШ. – Львів, 2012. – Число 48 (Осінь–зима). – С. 64-65.

⁶⁷ [Б. а.] Чергові вибори дійсних членів НТШ в Україні / [Б. а.] // Вісник НТШ. – Львів, 2003. – Число 29 (Весна–літо). – С. 12; Хроніка Наукового товариства ім. Шевченка. 2002 рік / [укл. О. Романів, Н. Гумницька]. – Львів–Нью-Йорк, 2003. – Число 94. – С. 173.

⁶⁸ Кризь століття: Студії на пошану Миколи Крикуна з нагоди 80-річчя / [редколегія: О. Вінниченко, Г. Гмітерек, Л. Зашкільняк, А. Заяць, О. Купчинський, Н. Яковенко]. – Львів, 2012. – 643 с.

⁶⁹ Вінниченко О. Історичні студії Миколи Крикуна... – С. 7-22.

⁷⁰ Вінниченко О. Бібліографія праць Миколи Крикуна за 2002 – 2012 роки... – С. 25-32.

⁷¹ Редакція [Купчинський О.]. Ювілейні святкування 140-річчя Наукового товариства ім. Шевченка в Україні / Редакція [Олег Купчинський] // Вісник НТШ. – Львів, 2013. – Число 50 (Осінь–зима). – С. 6, 7.

Михайло Глушко.

Співпраця професора Миколи Крикуна з Науковим Товариством імені Шевченка в Україні (1989 – 2013 рр.).

Розглядається співпраця професора Львівського національного університету імені Івана Франка, доктора історичних наук Миколи Крикуна з Науковим товариством імені Шевченка в Україні. З'ясовується тематика його наукових досліджень (аналітично-узагальнюючі студії, невідомі джерела і матеріали, критичні огляди та рецензії), опубліковані на шпальтах різних друкованих видань Товариства – “Записок Наукового товариства імені Шевченка”, “Вісника НТШ”, наукових збірників тощо. Ідеться про науково-пошукову роботу вченого в архівах і відділах рукописів публічних бібліотек України та поза її межами.

Mykhaylo Hlushko.

Scientific cooperation between professor Mykola Krykun and the Shevchenko scientific society in Ukraine (1989 – 2013).

This article is dedicated to the cooperation between Professor of the Ivan Franko National University of Lviv Mykola Krykun, Doctor of Philosophy in History, with the Shevchenko Scientific Society in Ukraine. Subject of his scientific studies is examined (analytical and summarizing studies, unknown sources and materials, critical reviews), which were published in different printed editions of the Shevchenko Scientific Society in Ukraine – the “Zapysky Naukovoho Tovarystva imeni Shevchenka”, the “Visnyk NTSh,” scientific journals etc. It is a scientific research of scientist in archives and manuscript departments of public libraries in Ukraine and abroad.